

THEMA: *ROND*

Tekst: Ronald Bruins Beeld: VRHL, Shutterstock

EEN BERG

*DIE BEKLOMMEN
MOET WORDEN*

Dat de circulaire economie de toekomst heeft, daar hoeft je de handen niet voor op elkaar te krijgen. Tegelijk zitten verslaggevingsregels danig in de weg, constateren partijen als MVO Nederland en het Sustainable Finance Lab. Ze zijn strijdlustig. 'Als we de berg op moeten klimmen, dan is dat maar zo.'

Het probleem met de verslaggevingsregels openbaarde zich in volle omvang tijdens een rondgang van beroepsorganisatie NBA langs diverse grote bedrijven. Daarbij werd het belang van de transitie naar een circulaire economie alom beschouwd als een gegeven. Michel Schuurman, senior programma-manager circulaire economie bij MVO Nederland, beaamt dat. "In mijn wereldbeeld komen we binnen nu en twintig jaar aan de fysieke grenzen van wat er mogelijk is op deze planeet. Dan heb ik het over schaarste aan diverse grondstoffen, een teveel aan CO₂ en een teveel aan plastics in de oceanen. Het moet binnen nu en twintig jaar dus anders." Ceo's van bedrijven als Philips en DSM weten dat en zijn dan ook volop bezig met pilots rondom een circulaire manier van ondernemen. Bedoeling is de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en daarnaast waardevernietiging te minimaliseren. Anders dan in het huidige lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd.

DREMPELS

So far so good. Maar de gesprekken van de NBA leverden drempels op in de verslaggeving. Henk Verhoek, oud-beleidsmedewerker financiële verslaggeving bij de NBA, vervatte ze in een bijdrage op Accountant.nl: "Een van de hoofdprincipes in de Nederlandse en IFRS-verslaggevingsregels is dat de economische realiteit moet worden weergegeven."

Daar wringt het meteen. Want de economische realiteit van de lineaire economie verschilt behoorlijk van de economische realiteit van de circulaire economie. Verhoek noemt in een toelichting balansverlenging als grootste probleem. Hij geeft een voorbeeld: "Het is bij een producent van meubilair juist de bedoeling dat de klant gebruikmaakt van zijn terugverkooprecht. Zodat de producent onderdelen van of het gehele meubilair weer kan hergebruiken. Maar ligt de overeengekomen terugkoop prijs hoger dan de marktprijs op een tweedehandsmarkt, dan is er in de huidige regelgeving geen

sprake van verkoop, maar van verhuur. Het verkochte meubel moet dan op de balans van de meubelproducent blijven staan. Zo'n balansverlenging heeft tot gevolg dat solvabiliteitsratio's onder druk komen te staan."

HELE LEVENSDUUR

Coert Zachariasse RA, ceo van ontwikkelaar Delta Development Group, bouwt modulaire en circulaire gebouwen. Op de Dag voor de Financial 2015 verwoordde hij de bezwaren zo: "Ik ging om tafel met mijn leveranciers. Ik wilde dat ze niet materialen aan me verkochten, maar juist dat ze hun oplossing in huur voor de hele levensduur zouden ondersteunen. Inclusief recycling." Daar waren niet alle leveranciers van gecharmeerd. Bij de introductie van dergelijke financieringsmodellen is een *mindshift* in financiering nodig. Zachariasse: "Leveranciers doen nu nog mee op de kracht van de eigen balans, maar uiteindelijk gaat de nadruk liggen op *cashflow*." Dat komt omdat bij circulair ondernemen *pay per use* wordt gebruikt. Bijvoorbeeld: niet betalen voor een printer, maar per printje, zodat het loont om de printer zo lang mogelijk operationeel te hebben. Een soort abonnementsvorm. *Cashflow* is daarin *king*. Zachariasse: "Uiteindelijk moet de accountancy ook werken met *true value* en een breder waardebegrip."

In de gesprekken die de NBA hield met grote bedrijven komt die gedachte terug. Een van de deelnemers: "*Integrated reporting* kan helpen bij het hanteren van een breder waardebegrip, om de krachten die in circulaire bedrijven zitten beter zichtbaar te maken."

HETE AARDAPPEL

Ook MVO Nederland ziet bij monde van Schuurman het levensgrote probleem. "Philips verkoopt licht aan Schiphol. Dat is ook *pay per use*. Daarbij komen kastromen binnen voor een langere periode, maar die kunnen grilliger zijn. Dan loop je ook meer een debiteurenrisico. Dus eigenlijk moeten financiers *cashflow*-financiering oppakken. Dat kunnen we al wel voor auto's en kopieermachines, daar hebben we

→

DE ECONOMISCHE REALITEIT VAN DE LINEAIRE ECONOMIE VERSCHILT BEHOORLIJK VAN DE ECONOMISCHE REALITEIT VAN DE CIRCULAIRE ECONOMIE.

ook een redelijk beeld van de restwaarde van producten. Maar komen we bij lampen, dan hebben we geen financieel trackrecord en dan vinden we het lastig worden."

Verslaggevingsregels van IFRS en de Raad voor de Jaarverslaggeving zitten circulair ondernemen in de weg, maar MVO Nederland zit niet bij de pakken neer. "Als we die berg op moeten klimmen, dan is dat maar zo." Schuurman constateert dat grote accountantskantoren wel met het issue bezig zijn. "Maar ze nemen nog niet het voortouw. Ik heb het idee dat de hete aardappel door wordt gespeeld." Verhoek duidt het anders. "De circulaire economie is nog zo klein, dat je eigenlijk voorsorteert op een probleem dat nu nog niet groot van omvang is. Maar in de toekomst gaat dit natuurlijk wel levensgroot spelen. Het is daarom goed om breder onderzoek naar dit issue te doen."

OPVOEDEN

Dat blijkt ook uit de gesprekken van de NBA met de grote bedrijven. "Informer en opvoeden", ook van accountants, rondom circulair ondernemen zou nodig zijn. Er zijn jammer genoeg geen cijfers over hoe groot de circulaire economie in Nederland op dit moment is, stelt Elisa Achterberg, onderzoeker bij het Sustainable Finance Lab en de Circle Economy. "Maar als je kijkt naar grondstoffen die schaars worden, dan ligt er een grote opgave voor ons. Alles wat je om je heen ziet zou opnieuw moeten

worden ontworpen. Met als insteek dat alle componenten kunnen worden hergebruikt. Er zijn veel mensen precies daarmee bezig, maar al met al staat circulair ondernemen nog in de kinderschoenen. Financiers leggen wel leergeld neer voor pilots. In dat stadium zitten we." Bij de product-dienst-combinatie, die typisch geldt voor circulaire producten, wordt de terugbetaaltermijn verlengd. "Doordat de prijs periodiek wordt betaald, in plaats van meteen zoals bij een verkoopconstructie", aldus Achterberg. "Dat op zich is al lastig financieren. Daarnaast speelt dat de restwaarde bij de terugkoopgarantie lastig is te bepalen. Smartphones zijn modegevoelig, terwijl een lift in een gebouw zijn waarde voor het vervoer wel behoudt. Wellicht zit de oplossing in het waarderen van componenten, in plaats van volledige assets, maar dat brengt een hoop werk met zich mee. Je waardeert dan ook nog eens verschillende levensduren. Hoe waardeer je je assets als ze een oneindige productiecyclus hebben?"

OPLOSSINGEN

Gedachten over oplossingen voor de balansverlengingen zijn er ook. Canon betreft leasemaatschappijen bij hun businessmodel, zoals dat ook bij auto's gebeurt. Verhoek komt met een andere oplossing voor situaties waarin er geen sprake is van *pay per use*. "Je moet dan uitgaan van twee contracten. In eerste instantie verkoop je een product, waarna je in latere instantie bij de terugkoop onderdelen koopt van je klant. Die zijn in feite nieuwe grondstoffen. Kortom: behandel die tweede transactie net zoals je grondstoffen op de balans zet. Het is misschien wat te simpel, maar laten we daarover verder praten." Schuurman van MVO Nederland vindt die suggestie het onderzoeken meer dan waard. Achterberg noemt ook de *special purpose vehicle* (SPV), waarmee bedrijven hun circulaire contracten van de balans zouden kunnen halen. "Alleen waren dat soort vehikels juist de oorzaak van problemen tijdens de crisis." Er moet volgens haar in elk geval een goede discussie op dit vlak tot stand komen. "Opnieuw nadenken over hoe je circulair ondernemen waardeert en de financiële verslaggeving ervan organiseert." Dat is volgens haar "het grote pad bovenlangs. Beneden zijn we met pilots zoals met Fairphone bezig om dergelijke balansproblemen pragmatisch te tackelen. Fairphone blijft eigenaar van zijn product. Voor de financierbaarheid hanteren we minder lange contracten".

Een integrale oplossing is er evenwel (nog) niet. Met de opkomst van circulair ondernemen, als grondstoffen nog schaarser zijn, neemt ook de noodzaak voor wijzigen van de verslaggevingsregels toe, benadrukt Schuurman tot slot. "In mijn wereldbeeld is dit keihard nodig. Wat mij betreft pakken accountants, met de NBA voorop, hierin het voortouw." ←